

Børn og seksualitet, Østermarie børnehus: Inspireret af psykolog Marianne Jensen

Retningslinjer/vejledning i Østermarie børnehus omkring børn og seksualitet.

- Personalet taler med børnene om, at det er en naturlig del at være nysgerrig på sin egen krop og på hvad kroppen kan. Vi benævner kropsdelene med det de hedder.
- Personalet svarer på børnenes spørgsmål omkring emner der vedrører krop og seksualitet.
- Personalet taler med børnene om at et nej skal respekteres.
- Vi indgår i dialog med forældrene omkring hvilke lege, børnene kan være optagede af i perioder.
- Forældrerådets perspektiver drøftes i forældrerådet.
- Vi tager udgangspunkt i det børnene er optagede af i legen.

Materiale fra Marianne Jensen, psykolog omkring børn og seksualitet:

Verdens sundhedsorganisationen, WHO har beskrevet og defineret seksualitet på denne måde:

- Seksualitet er en integreret del af ethvert menneskes personlighed, både hos voksne og hos børn.
- Seksualitet er et basalt behov og et aspekt af det at være menneske, som ikke kan adskilles fra andre aspekter i livet.
- Seksualitet er ikke synonymt med samleje.
- Seksualitet er så meget mere: det er, hvad der driver os til at søge efter kærlighed, varme og intimitet.
- Det udtrykkes i den måde, vi føler, bevæger os på, rører ved og bliver rørt ved. Det er lige så meget dette at være sensuel som at være seksuel.
- Seksualitet har indflydelse på vores tanker, følelser, handlinger og samvær og derved på vores mentale og fysiske sundhed.
- Og da sundhed er en fundamental menneskeret, så må også seksuel sundhed være en basal menneskeret

Forskel på børns og voksnes seksualitet

- Voksne skal kunne skelne mellem deres egen voksne seksualitet og børns seksualitet.

- Barnlig seksualitet er karakteriseret ved nysgerrighed efter at opleve kropslige fornemmelser, men børnehavebørn forstår ikke, hvad seksualitet er, eller hvad det betyder for dem selv eller andre.

Børn udforsker og sætter ord på kroppen gennem leg

- Børn er nysgerrige og interesserede i deres egen og andres kroppe. Det kan komme til udtryk ved at studere sig selv i spejlet og vise sin krop til andre, ved at putte perler op i næsen eller se om det går at stikke en pind ind i numsen.
- Mange børn er også optaget af at undersøge, hvordan deres egen krop er forskellig fra andres, fx hvordan de tisser, eller om de kan få rejsning. Ved at sætte ord på kroppen lærer børn at skabe sammenhæng mellem kropsdeles forskellige funktioner, og hvordan kroppens dele føles i forskellige situationer.
- Børn lærer om verden og sig selv gennem leg. Det gælder naturligvis også, når det handler om krop, køn og seksualitet. Mange voksne kalder det "familieleg", "numseleg" eller "doktorleg", men prøv at lægge mærke til, hvad børnene selv kalder deres lege.
- Når børn leger seksuelle lege med hinanden, undersøger de, hvad der føles rart, og hvad der ikke er dejligt; hvordan kroppe er ens og forskellige; hvordan forskellige roller giver forskellige muligheder; og ikke mindst hvordan man forhandler grænser og aftaler i legen.
- Seksuelle lege er vigtige for, at børn lærer, at andre børn også har seksuel interesse og fantasi, og legene skal være præget af nysgerrighed og frivillighed. Legene medvirker også til, at børn øver sig på at sætte grænser i intime situationer.

Kropslig integritet og grænser

- Alle børn skal lære, at deres krop er deres egen, og at de har ret til både at sige ja til det, de gerne vil, og nej til det, der ikke føles rart. Når man kan lytte til sin egen krops signaler, er det også lettere at forstå andres følelser og grænser, og det er en evne, man skal bruge hele livet.
- Børn har meget forskellige grænser ift. blufærdighed, fx når de skal på toilettet, i bad, på stranden osv. Nogle børn vil vise stor interesse for at være nøgne, deres kønsdele og numser, tis og afføring, mens andre vil være meget private.
- En vigtig måde at styrke børns kropslige integritet er ved at vise barnet, at man respekterer dets grænsesætning, og at opmuntre og hjælpe med at sætte ord på, når barnet sætter grænser.

- Børn overskrider hinandens grænser dagligt, fx når de slår et andet barn med en skovl, skubber eller tager noget legetøj fra hinanden.
- Når børn leger seksuelle lege med hinanden, vil de også afprøve, hvor meget kontrol de kan have i legen, og de vil opleve at overskride andres grænser og selv at få overskredet deres grænser.

At tale med børn om deres seksualitet

- Børn har brug for, at voksne er åbne og kan lære dem om krop, kønsidentitet og seksualitet uden skam og skældud.
- Når det kan føles akavet at tale med børn (eller andre voksne) om seksualitet, er det meget ofte, fordi vi selv er opvokset med skam, tabu og tavshed omkring vores egne erfaringer med køn, krop og seksualitet.
- Men børn er aldrig for små til at lære om deres egen krop, så længe de voksne tilpasser indholdet og formidlingen til barnets alder og udvikling
- Børn har brug for at få støtte til at sætte relevante grænser.
- Når vi spejler børn positivt i deres nysgerrighed og interesse for deres egne og andres kroppe, viser vi, at det seksuelle og sanselige ved kroppen er lige så OK at spørge til og tale om, som hvad man kan bruge sine arme eller ører til.
- En måde at vise børn, at alle krops- og kønsdele er lige gode og vigtige, er ved at lære dem de rigtige ord for det, de peger på.
- Ved at sætte ord på kroppen lærer børn at skabe sammenhæng mellem kropsdeles forskellige funktioner, og hvordan kroppens dele føles i forskellige sammenhænge.
- "Når børn er små, lærer voksne dem om kroppen, ved at sige at foden hedder 'fod', og at foden har tæer, hæl m.m

I nogle situationer har foden sokker og sko på, og det føles forskelligt fra at have bare fødder. Det er dejligt at massere og nusse sin fod, at gå på græs og sand; og foden kan komme til skade hvis man går på glasskår. Barnet lærer således at sige hvor det gør ondt, når der er brug for det. Tænk hvis vi lærte børn at alt fra hoften og ned hedder "lår", og når barnet peger på foden, ser de voksne mærkelige ud og taler om noget andet? Hvilket forhold ville barnet få til sin navnløse kropsdel? Ville barnet turde spørge eller sige til, hvis noget gjorde ondt? Eller glæde sig og være nysgerrig på denne kropsdel, som ingen taler om?" Citeret fra Stéphane Vildalen, psykolog og sexolog

Når noget vækker bekymring

En gang imellem gør børn noget, der vækker bekymring hos voksne, Børns seksuelle adfærd skal altid ses i kontekst af barnets øvrige trivsel, alder, udvikling og relationer i og uden for institutionen.

Som pædagog eller forælder er det vigtigt at gribe ind, hvis der er tvang eller aggressiv adfærd, ligesom man ville gribe ind i andre slags lege, der bliver ubehagelige. Ofte vil det hjælpe at få gentaget og talt om grænser og aftaler for lege.

Her er det vigtigt at huske, at seksualitet kan være en måde for barnet at udtrykke frustration og sorg, bearbejde oplevelser, søge trøst og nærhed eller tilfredsstillende behov

Normativ adfærd 2-5 år

- Udviser alderssvarende optagethed af seksualitet
- Leger seksuelle lege med jævnaldrende børn, som er præget af ligeværdighed, jævnbyrdighed, gensidighed og nysgerrighed
- Interesse i seksuelle lege afbalanceret i forhold til andre aktiviteter
- Siger frække ord
- Tager på familiemedlemmers kønsdele og bryster
- Undersøger sig selv
- Leger far, mor og børn
- Udforsker forskellene mellem drenge og piger
- Leger doktorlege med seksuelt indhold, hvor man undersøger hinanden
- Spørger om køn og forplantning
- Stimulerer sig selv ved at røre ved kønsorganer eller gnide dem mod noget
- Viser sig frem
- Kan have erektion

Adfærd, der kræver skærpet opmærksomhed og indgriben 2-5 år

- Udviser overdreven interesse for eller overdreven optagethed af seksuelle aktiviteter

- Foretrækker seksuelt grænseoverskridende adfærd frem for andre mere alderssvarende aktiviteter/lege
- Udviser seksuel adfærd, som adskiller sig fra andre børns/unges naturlige nysgerrighed
- Udviser ikke alderssvarende viden om seksualitet, fx påfaldende fremmelig eller voksen viden om sex
- Indgår i seksuelle aktiviteter, hvor der er tydelig forskel i alder, modenhed og intellekt imellem de børn, som indgår
- Leger seksuelle lege, som fører til beklagelser fra andre børn
- Er primus motor i de seksuelle lege
- Slikker på andre børns kønsorganer eller opfordrer andre børn til at gøre det på sig selv
- Er fikseret på sex, taler og tegner emnet meget hyppigt
- Tvangspræget onani
- Leger vedvarende med afføring
- Dæmper på trods af kraftig irettesættelse fra voksne ikke sin adfærd

Adfærd der kræver øjeblikkelig indgriben 2-5 år

- Når et offer fortæller om overgreb fx i form af orale, anale eller vaginale penetrationer eller anden intimiderende fysisk krænkelse
- Får andre børn til at deltage i seksuelle aktiviteter ved at bruge fysisk tvang eller true dem
- Udøver seksuelle handlinger mod andre, der gør ondt
- Leger kønsrolle-lege på en vred og aggressiv måde
- Finder nemme ofre – fx andre børn der er svagere
- Reagerer på krise (fx vold i hjemmet) ved at foretage seksuelle handlinger på andre børn, der ikke deltager frivilligt
- Virker ligeglad, selvom dets handlinger skader eller gør ondt på et andet barn, eller det andet barn tydeligt er ulykkeligt
- Udviser seksuel adfærd, der virker tvangsmæssig eller aggressiv
- Prøver gentagne gange at få andre børn eller voksne til at berøre sine kønsorganer
- Tvinger andre børn til at lege doktor
- Tvinger andre børn til at tage tøjet af
- Prøver at gennemføre samleje genitalt eller analt

- Prøver gentagne gange at putte ting ind i egen eller andres vagina/anus - på trods af smerte og/eller irettesættelser fra voksne
- Er tydeligt seksuelt inddadende/opfordrende overfor voksne
- Seksuel kontakt med dyr